

УДК 322.142.2

Подзізей О.О., аспірант

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

<https://orcid.org/0000-0002-3646-7687>

e-mail: podzizei@ukr.net

Podzizei O.O.

Lesya Ukrainka Volyn National University

<https://orcid.org/0000-0002-3646-7687>

e-mail: podzizei@ukr.net

Мостовенко Н. А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2050-1529>

e-mail: mostovenko.n@gmail.com

Mostovenko N.A., Phd of Economic Sciences, associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-2050-1529>

e-mail: mostovenko.n@gmail.com

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОТГ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто специфіку формування доходів та видатків об'єднаних територіальних громад в Україні після завершення основного етапу адміністративної реформи та бюджетної децентралізації. Визначена ключові фактори, що впливають на джерела надходження доходів ОТГ, а також основні напрями видатків на розвиток територіальних громад. Визначено важливість фінансування інвестиційних проектів, що сприяють забезпеченню сталого розвитку територій. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на покращення фінансування ОТГ в умовах дестабілізації фінансової системи держави.

Ключові слова: ОТГ, доходи бюджету, видатки бюджету, інвестування, сталий розвиток територій.

FINANCIAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF UTC IN UKRAINE

The article examines the specifics of the formation of revenues and expenditures of united territorial communities in Ukraine after the completion of the main stage of administrative reform and budget decentralization. The key factors

affecting the sources of revenue of the UTC, as well as the basis of the directions of expenditures for the development of territorial communities, are determined. The importance of financing investment projects contributing to the sustainable development of territories has been determined. A set of measures aimed at improving the financing of the UTC in the conditions of destabilization of the state's financial system is proposed.

Analysis of the current situation and identification of community development needs. This stage should precede the formation of plans to increase competitiveness, and its main task is to answer the question - what exactly needs to be achieved, what resources and how much is available to the local community and whether they are enough to implement the plans.

The second important aspect of the analytical activity should be the study of the needs of the local population and business structures, the study of their vision of the development of the territorial community. It is no secret that the main goal of decentralization reform is to transfer decision-making powers to local governments, which know best the needs of the population. Therefore, the widest possible consideration of public opinion will allow to form such development plans of the territory, which will receive comprehensive support from local residents and local businesses, which will automatically increase the effectiveness of plans and tasks to increase the competitiveness of UTC.

Formation of plans to increase the competitiveness of UTC. At this stage, first of all, it is necessary to determine the mission of the strategic community development plan. This is necessary to maximize the need for and relevance of the tasks to be identified in the plan and to ensure that all stakeholders involved in the implementation of this plan understand this relevance. Accordingly, the next element of planning will be to determine the priority areas of development of the territorial community and on their basis to determine measures to improve its competitiveness. The key point here is to align priorities with available resources that should ensure the implementation of the plan.

In our opinion, the most important stage of increasing the competitiveness of united territorial communities is the implementation of the set tasks and plans. At the same time, this stage for the UTC itself is to establish a system of administrative regulation of the implementation of pre-defined plans, as the direct implementation of development projects is carried out by business entities in the implementation of investment or infrastructure projects. Therefore, at this stage the local community is required to form an effective system for monitoring the implementation of plans and bring the management structure of the local community to a level where it will be able to monitor the implementation of UTC decisions and carry out their prompt correction and refinement accordingly and depending on the strategic development plan. and an overall increase in the competitiveness of UTC.

Key words: budget revenues, budget expenditures, investments, sustainable development of territories.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними

завданнями. Специфіка функціонування об'єднаних територіальних громад після завершення основного етапу адміністративної реформи полягала у повноцінній бюджетній децентралізації, котра сприяла збільшенню кількості джерел надходжень для самих ОТГ, а також розкривала для них нові можливості щодо реалізації різноманітних інвестиційних проєктів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку відповідних територій. Разом з тим, перші кроки новостворених ОТГ у сфері збалансування грошових надходжень до бюджетів та їх видатків продемонстрували необхідність вдосконалення системи фінансового управління територіальних громад з метою забезпечення підвищення ефективності наповнення їх бюджетів та встановлення необхідного контролю за видатками на реалізацію інвестиційних проєктів розвитку територій. Усе це обумовлює актуальність дослідження фінансової діяльності ОТГ в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням проблематики забезпечення підвищення фінансової ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад присвячено чимало праць таких науковців та практиків, як О. Гавриш (Гавриш і Войтко, 2012), І. Дегтярьова (Дегтярьова, 2009), М. Дзямучич (Дзямучич, 2011), С. Кльоба (Кльоба, 2018), Т. Шматковська (Шматковська, 2013), К. Мельник (Мельник і Шматковська, 2016) тощо. Однак, практичні аспекти забезпечення фінансової ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад свідчать про об'єктивну необхідність поглибленого вивчення питань збільшення обсягів надходжень до бюджетів ОТГ та забезпечення вищої ефективності їх видатків на програми регіонального розвитку.

Цілі статті. Метою роботи є визначення специфіки фінансових потоків, а також доходів та видатків бюджетів об'єднаних територіальних громад після завершення основного етапу бюджетної децентралізації в Україні.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ключовою особливістю реформи бюджетної децентралізації в

Україні, як відомо, були потреба переспрямування фінансових потоків, котрі спрямовувалися на потреби регіонального розвитку від центральних органів державної влади до новостворених ОТГ, котрі отримували розширені повноваження щодо джерел надходжень та видатків місцевих бюджетів. Таким чином, планувалося підвищити загальну ефективність розвитку місцевих громад в контексті задоволення їх першочергових потреб, а також – забезпечити платформу для досягнення цілей сталого розвитку в Україні загалом. При цьому саме фінансова ефективність ОТГ повинна була стати тим критерієм, який дозволить оцінити загальну дієвість та результативність проведеної адміністративної реформи та бюджетної децентралізації зокрема.

Для того щоб оцінити ефективність збалансування бюджетів ОТГ, необхідно оцінити значення їх доходів та видатків шляхом оцінки рівня дотаційності громад у регіональному розрізі (табл. 1).

Таблиця 1
Рівень дотаційності бюджетів ОТГ у 2021 р., %

Область	Рівень дотаційності	Область	Рівень дотаційності
Чернівецька	37,3	Хмельницька	11,3
Івано-Франківська	31,8	Житомирська	10,0
Закарпатська	30,0	Вінницька	9,9
Волинська	24,2	Миколаївська	8,9
Рівненська	22,4	Харківська	7,2
Тернопільська	21,1	Чернігівська	6,3
Луганська	20,9	Дніпропетровська	5,8
Львівська	15,7	Сумська	5,3
Херсонська	15,3	Черкаська	5,3
Одеська	14,0	Кіровоградська	2,7
Донецька	14,0	Полтавська	0,6
Запорізька	11,8	Київська	-1,3

Джерело: (Децентралізація, 2022)

Як бачимо, незважаючи на передачу значних бюджетних повноважень у розпорядження ОТГ, у 2021 році в більшості

областей України територіальні громади були дотаційними. Винятком є лише Київська область, де більшість ОТГ мали перевагу доходів бюджету над видатками з середнім рівнем профіциту 1,3%. При цьому середній рівень дотаційності бюджетів територіальних громад в Україні склав 13,4%.

Таким чином, можна зробити висновок, що попри позитивні зрушення, пов'язані із збільшенням джерел надходжень коштів до місцевих бюджетів, а також зростання цих доходів, їх загального обсягу наразі недостатньо для покриття усіх видатків ОТГ, пов'язаних з необхідністю забезпечення реалізації проектів розвитку територіальних громад. Разом з тим, необхідно зазначити, що існують також суттєві відмінності у рівнях дотаційності ОТГ в залежності від чисельності населення у цих громадах (рис. 1).

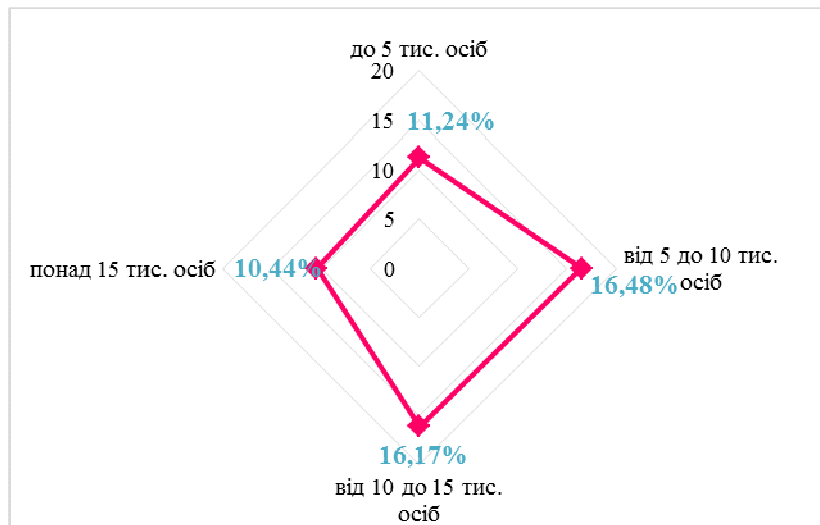

Рис. 1. Середній рівень дотаційності бюджетів ОТГ за чисельністю населення громади у 2021 р.

Джерело: (Децентралізація, 2022)

Як бачимо, найменш дотаційними є ОТГ з чисельністю населення понад 15 тис. осіб., в той же час найбільший рівень дотаційності серед громад з населенням від 5 до 10 тис. осіб. Це

підтверджує правильність адміністративної реформи, котра передбачала формування ОТГ з чисельністю населення понад 10-15 тис. осіб. В той же час, територіальні громади, з чисельністю населення до 5 тис. осіб мають рівень дотаційності всього 11,24%.

Висновки. Таким чином можна приходимо до висновку, що існує необхідність регулювання фінансових потоків об'єднаних територіальних громад з метою вирівнювання видатків та доходів їх бюджетів. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на зниження рівня дотаційності бюджетів ОТГ, оскільки програми регіонального розвитку, які фінансуються за їх рахунок, повинні передбачати довгострокову стабільність фінансування, що з хронічно дефіцитними бюджетами може бути проблемним.

З іншого боку, суттєві корективи у фінансуванні ОТГ, безперечно вносить війна з російськими окупантами, у зв'язку з чим скорочується обсяг централізованих дотацій з державного бюджету, що змушує територіальні громади більш виважено ставитися до надходжень та видатків своїх бюджетів. Разом з тим, територіальним громадам необхідно шукати шляхи збалансування фінансових потоків, пов'язаних з їх функціонуванням для забезпечення належного рівня їх бюджетної ефективності.

Список бібліографічного опису

1. Гавриш О.А., Войтко С.В. Компаративний аналіз загроз економічному виміру для адміністративно-територіальних одиниць з використанням методології сталого розвитку (докризовий і кризовий періоди). *Економічний вісник НТУУ "КПІ"*. 2012. №9. С. 10–15.
2. Дегтярьова І.О. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону. *Державне управління: теорія та практика*. 2009. №1(9).
3. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2022).
4. Дзямулич М.І. Особливості страхування інвестиційних проектів в умовах нестабільності фінансових ринків. *Економічний форум*. 2011. №1. С. 185-189.
5. Кльоба С.М. Соціально-економічна сутність критеріїв конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад. *Регіональна економіка*. 2018. №3. С. 36-43.

Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 19 (75). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2022. 290 с.

6. Шматковська Т.О. Раціоналізація організації облікового процесу операцій з основними засобами в аспекті підвищення ефективності використання цих активів на підприємстві. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Економічні науки*. 2013. № 5(254). С. 124–129.

7. Melnyk, K.P., Shmatkovska, T.O. Fundamentals of the theory and methodology of operational control. *British Journal of Economics, Management & Trade*. 2016. Vol. 14(4). Pp. 1–12.

References

1. Gavrysh O.A., Voitko S.V. Komparatyvnyj analiz zagroz ekonomichnomu vymiru dlia administratyvno-terytorialnyh odynyc z vykorystanniam metodologiyi stalogo rozvytku (dokryzovyi i kryzovyi periody) [Comparative analysis of the threat of economic dimension for administrative-territorial units using the methodology of sustainable development (pre-crisis and crisis periods)]. *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*. 2012. Vol. 9. Pp. 10–15 [in Ukrainian]

2. Degtiarova I.O. Faktory pidvyshchennia konkurentospromozhnosti suchasnoho regionu [Factors to increase the competitiveness of the modern region]. *Public administration: theory and practice*. 2009. Vol. 1(9). [in Ukrainian]

3. Decentralization. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (accessed on: 01.11.2022).

4. Dziamulych, M. I. Osoblyvosti strakhuvannia investytsiinykh proektiv v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv [Peculiarities of insurance of investment projects in conditions of instability of financial markets]. *Economic forum*. 2011. Vol. 1. Pp. 185–189. [in Ukrainian]

5. Klioba S. M. Social`no-ekonomichna sutnist` kryteriyiv konkurentospromozhnosti obiednanyh terytorial`nyh gromad [Socio-economic essence of the criteria of competitiveness of united territorial communities]. *Regional economy*. 2018. Vol. 3. Pp. 36–43 [in Ukrainian]

6. Shmatkovska, T.O. Rationalizatsia organizatsii oblikovogo protsesu operatsii z osnovnymy zasobamy v aspekti pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia tsykh aktyviv na pidpriemstvi [Rationalization of the organization of the accounting process of operations with fixed assets in terms of increasing the efficiency of the use of these assets at the enterprise]. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Series: Economic sciences*. 2013. Vol. 5(254). Pp. 124–129. [in Ukrainian]

7. Melnyk, K.P. & Shmatkovska, T.O. Fundamentals of the theory and methodology of operational control. *British Journal of Economics, Management & Trade*. 2016. Vol. 14(4). Pp. 1–12.